

1853. március 3., 9 óra 17 perc. A családomban úgy mesélték, ez az a perc, amikor Noszlopy Gáspárnál megállapították a halál beálltát. Vajon igaz-e?

2003. március 3., 9 óra 17 perc. Nézem az eső áztatta táblát. Talán én vagyok az egyetlen a városban, aki percnyi pontossággal tudja, (tudni véli) mikor halt meg Noszlopy Gáspár. Bizonyára egyetlen vagyok a városban, aki a születése percét a Noszlopy táblánál szokta „ünnepelni”, mert történetesen ez a pillanat egybeesik Noszlopy Gáspár halálának pillanatával.

Nem hiszek a véletlenekben: tudom, hogy itt kell állnom. Nem azért, mert e nap órájának és percének tragédiája és öröme a hosszú évek alatt egygyé forrt

bennem, nem a többszörösen összegubancolódott családi kötelékek miatt .. valami megmagyarázhatatlan erő vonz ide. Egyszerűen csak itt kell lennem a születésnapomon.

1849. május 14-én Noszlopy irányításával a közgyűlés megalakította Somogy vármegye tisztkarát, amelynek tagjai között a köréje csoportosult barátai és rokonai vitték a vezető szerepet. Ekkor lett nagyapám (Baán László) nagyapja Baán Gáspár a kaposi járás szolgabírája.

Noszlopy Pál, Gáspár bátyja 1848-ban vette feleségül thurmezei Korenika Katalint, nagyapám másik nagyapjának, Korenika Miklósnak testvérhúgát.

SIMON KÁROLY

A BALATONFÜREDI 2-ES SZÁMÚ POSTAHIVATAL TÖRTÉNETE 1949-IG

(65 éve adták át a község új postahivatalát)

Akárcsak ma, 70 évvel ezelőtt is három postahivatala volt Balatonfürednek. A település tagoltsága, (Arács, Fürdőtelep, Falu) valamint a gyógyüdülés miatt szükség volt mindháromra. (Balatonarács és Balatonfüred 1954. október 31-ig két önálló község volt. Szerkesztői megjegyzés)

A balatonarácsi postaügynökség, majd hivatal 1912-ben létesült, és a község közepén helyezkedett el.

A fürdőtelepi hivatal 1929-ben költözött mai helyére, a Zsigmond utcai kétszintes épületbe, lényegesen jobb körülmények közé, mint a másik két hivatal. A fürdőtelepre gondot fordított a Bencés rend, a Fürdőigazgatóság és a Gyógyhelyi Bizottság is. A gyógyhely északi határa a vasútvonal volt, a falu és a sínek között a Hirschfeld-ház (Ady E. u. 13., ma: Zeneiskola) és egy-két építmény kivételével szőlőt találhattunk.

A falu nem volt érdekelt az idegenforgalomban, beérte az áldatlan állapotok között működő hivatallal.

A községi törzspostahivatal 1905-ben kezdte meg működését, két fővel valóban falusi viszonyok között, másfél szobában az akkori Alsó utcában (ma: Bajcsy-Zsilinszky u. 26.).

Összehasonlítva a három hivatal elhelyezkedését, érezhető és látható, hogy a községi mennyire méltatlan és elhanyagolt környezetben volt kénytelen működni.

Marton Mór 1930-ban ugyan kezdeményezte az új posta megépítését, de az akkori gazdasági válság miatt a kérelmet a posta vezérigazgatósága elvetette.

A régi posta épülete (1932)

1931-ig, nyugdíjba vonulásáig Sváb Lajosné volt a postamester. A kis hivatal épülete az ő tulajdonát képezte, a mellette levő lakásban lakott, a posta bérleti díjat fizetett a helyiségek használatáért.

Ahhoz, hogy a hivatal működéséhez méltó körülményeket teremtsenek, három feltételnek kellett teljesülnie, nevezetesen: kellett, hogy legyen kezdeményező, támogató, és befogadó.

A kezdeményező a balatonarácsi születésű Simon Károly (1895-1979) – édesapám – volt, aki az 1932-ben meghirdetett füredi állást pályázat útján nyerte el. Ezt megelőzően 1913-tól az előző évben megnyílt arácsi postaügynökség teendőit látta el a szülői ház fűtcai oldalán lévő két helyiségben.

Az arácsi posta épülete (1930-as évek)

Hamarosan hivatallá sikerült fejlesztenie az ügynökséget (1920), amelynek vezetéséhez a szükséges iskolai végzettséget Pécsen szerezte meg. Balatonfüredi kinevezéséig vezette az arácsi hivatalt. Ezen időszakokra esett a község telefon- hálózatának kiépítése Füred falut is megelőzve.

Az első évben kerékpáron járt át új munkahelyére. Egy év múlva költözött át a család a községbe. A ház, amiben laktunk a Kossuth utcában, Cs. Darab Józsi bácsiék lakóháza (Kossuth u. 9., ma: festékbolt) helyén állt. Az egykori istálló épületében ma egy kiskocsmá működik.

Édesapám úgy gondolta, hogy Füredhez, a járási székhelyhez méltó postahivatal szükségeltetik. A helyzet tarthatatlan volt, a forgalom egyre nőtt: Füreden volt a főszoigabírói hivatal, a járásbíróóság, közjegyzői hivatal, takarékpénztár, s telekkönyvi feladatokat is elláttak a községben. Simon Károly “kilincselni” kezdett

A különböző helyi előjáróságok támogatását hamar elnyerte, hiszen nekik is érdekük volt a fejlődés. Az országos hivatalos szervek előtt Füred neve nem volt ismeretlen, hiszen az Erzsébet Szanatórium, az Anna-bálok, a vitorlázás híressé tették a települést. A legfőbb támogató dr. Darányi Kálmán miniszterelnök, földművelésügyi miniszter, a balatonfüredi választókerület országgyűlési képviselője volt.

Édesapámnak sikerült jó kapcsolatot kiépítenie a posta vezérigazgatóságával is, mert kérésükre szaktudásával segítette a balatonalmádi postás üdülőtelep szőlését.

“Minthogy ottani gondnokunk a szőlőművelésben és kezelésben

nem járatos, nem marad más hátra, mint olyanhoz fordulni, aki a mesterséget érti ... A mester te volnál!” – írta édesapámnak 1926-ban a posta főigazgatója.

Simon Károlynak szerencséje volt, hogy a posta korszerű elhelyezésének elképzelése találkozott a vezérigazgatóság fejlesztési terveivel. Ebben az időben – 1937 után – kezdte meg a posta a postamesteri házak építését. Koromzai Vilmos magyar királyi postafőmérnök azt vallotta, hogy a falusi postaház őrzője, hirdetője és fejlesztője legyen a népi építészetnek. A füredi postamesteri ház terve is ebben a szellemben készült el.

“Az építészet a kor szellemi áramlatának leghívebb visszatükrözője, és éppen ezért az építészet a kor kultúrájának fokmérőjeként lehet tekinteni.” – vallotta a posta.

A tervezés előtt azonban ki kellett jelölni a megfelelő helyet. Simon Károly azt javasolta, hogy a polgári iskola (ma: Bem iskola) nagy udvarából hasítsák ki a katolikus templom felőli 454 négyszögöl sarokterületet. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium engedélyének megszerzésében ismét a miniszterelnök segítette.

Szerencsés volt a választás, bár akkor még nem lehetett tudni, hogy a városközpont ott fog kialakulni.

“Egy község kultúrájának jelzőkövei: intézmények, létesítmények: az elmaradottságok ... ma már megsemmisülés előtt állnak, mert vannak, kik látják, hogy a maradiság em töke ... Boldogságunk felemelő érzésével adjuk közre a hírt, hogy községünk egy modern közintézménnyel gazdagabb, amely ... a fejlődés útjelzője... írta a Balatonfüred című hetilap 1937. június 5-i száma.

Az engedélyek birtokában elkészült a megépülő postaház makettje, amelyet közszemlére is kitétek.

1937. július 19-én rakták le az alapkövet, s az építkezést – amelyet Káldy Ferenc füredi építési vállalkozó vezetett – 1938. január végére befejezték. A hivatal épületében helyet kapott a postamesteri lakás is, mint minden akkoriban épült postán.

1938. január 13-án megtörtént az átadás-átvétel, jegyzőkönyvét a vezérigazgatóság részéről Sebestyén Béla postatanácsos és Koromzai Vilmos postamérnök írták alá. Az átvevő Simon Károly postamester volt.

A megnyitó ünnepségen sajnos dr. Darányi Kálmán miniszterelnök egyéb elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni, de levélben kimentette magát.

Miből állt az épület?

Tartalmazott egy népi motívumokkal díszített forgalmi helyiséget, amelyben telefonfülke, csomagfelvevő ablak, és a postamesteri ablakon kívül még három kezelő ablak volt. A postamesternek nem volt külön irodája, együtt élt a forgalommal, így azt állandóan szemmel tudta tartani. Ebben a teremben volt a távírógép is. Minden kezelőnek, illetve kiadónak vizsgáznia kellett morzéból.

A nem füredi kiadók, vagy vendégek részére két lakoszoba és WC állt rendelkezésre.

Külön helyiségük volt a kézbesítőknek, és volt egy szoba a csomagok tárolására is.

A postamesteri lakás három lakoszobából, fürdő- és cselédszobából, egy külön WC-ből, konyhából és kamrából állt. Két hangulatos terasz tartozott hozzá. A pincében volt a szén és tüzelőanyag-raktár és a mosókonyha.

A postamesteri lakást a Kincstár nem bérbé, hanem használatba adta.

A fürdőtelepi és a községi postahivatal között erős rivalizálás alakult ki. Az új épület elkészültéig a telepi posta volt előnyben, de az átadás után megváltozott a helyzet.

A Szent Imre téren álló új épület mellé pajtát és istállót is építettek, mert a csomagok kiszállítása, a levelek továbbítása a vasútállomás mozgópostájához, valamint a két posta között egy két lóval vontatott, zöld postakocsival történt. A két ló istállója Arácson volt, itt csak időszakos beállót létesítettek. Ez a szolgáltatás csak a községi hivatalban működött. Az egyensúly érdekében a telepi postán hagyták a telefonközpontot.

A forgalmat a postamesteren kívül két kiadó (nyáron a kisegítővel együtt három), egy postakocsis és két kézbesítő látta el.

Balatonarácson, mivel önálló falu volt, továbbra is megmaradt a hivatal külön kézbesítővel. A járatot a

Az új posta makettje (1937)

postakocsi látta el. Simon Károly helyét az arácsiak közkedvelt Técely Pista bácsija töltötte be egészen nyugdíjba vonulásáig.

A községi hivatal szolgáltatásának színvonala ug-rásszerűen megnőtt: a csomagokat kihordták, nem volt sorban állás, mindenki elfért a tágas teremben, volt hely a fiókos rendszer bevezetésére, megnyílt a Postatakarék Pénztár ki- és befizető helye.

“... mert vannak, kik látják, hogy a maradiság nem töke, ellenkezőleg, a haladás az egyedüli út” - írta Baán László főszerkesztő a Balatonfüred 1937. március 27-i számában.

Szieszta idején sikk volt bejönni a hivatalba beszélgetni az élet eseményeiről. Vonzotta a helyi “notabilitást” az épület tetszetős megjelenése, az otthonos belső. Gyakran beszélgetett itt egymással Vámos Géza nagytisztelendő úr és Gubicza Antal esperes úr is.

Az alkalmazottaknak nem volt egyenruhájuk, csak a kézbesítőknek és a postakocsis Szalai Lajos bácsinak.

A kiadók maguktól kitalált “dirndli” ruhát hordtak.

Kik voltak a kézbesítők? Egy-két név az emlékeimből: Magyar József, Magyar Ferenc, Koók Lajos, Farkas Géza, Nagy József, Szabó Antal. Az alkalmazottak, vagy ahogy akkor hívták őket: a kiadók között ott volt édesanyám, aki a tanítónői hivatását cserélte fel a postával. Aztán Somogyi Károly, Tarsó Margit, ő később Magyar Ferenc felesége lett – így postásházasság jött létre.

Édesapám nagyon jól ismerte a Tarsó családot még Arácsonról. Margit Darányi Kálmán ajánlásának köszönheti, hogy postáskisasszony lett.

“... vagyunk nincs és betegségükre való tekintettel szülei már dolgozni nem igen tudnak. Arra kérem, hogy pártfogoltam ügyét jóindulatába venni és a fennforgó lehetőségekről engem tájékoztatni szíveskedjék.” - írta Darányi Kálmán 1939. június 9-én.

Simon Károly családjával és munkatársaival (1938)

A II. világháború alatt a forgalom még jobban megnövekedett. A SAS behívók kézbesítése és a Vöröskeleszt szomorú híreket közlő leveleinek eljuttatása miatt állandó ügyeletet kellett tartani a háború utolsó két évében. A forgalmat azért tudta ellátni a hivatal, mert a postai alkalmazottakat felmentették a katonai szolgálat alól. 1944-től ezt a felmentést megszüntették, s nem csak a füredi, hanem a többi posta munkája is kritikussá vált.

1945. március 25-én, virágvasárnap bejöttek az oroszok. A környék eladó lányai a posta női alkalmazottjaival együtt a postamesteri ház szenespincéjében húzták meg magukat. A pince ablakait fahasábokkal rejtették el. A konyha felőli bejáratnál a kis közlekedőbe öt ajtó nyílt: a szabadba, a konyhába, a cselédszobába, a padlásra és a pincébe. Az ajtók segítségével édesapám, mintegy "Itt a piros, hol a piros" játékot játszva félre tudta vezetni a nőket kereső katonákat.

Édesanyám "banyának" maszkírozta el magát, mert mellesleg főzni azért kellett valakinek...

Az oroszok hol kémnek nyilvánították édesapámat látva a távirógépet, máskor pénzt követeltek tőle a homlokára szegezett pisztollyal, burzsujnak titulálták a tisztességes polgári lakás miatt, s követelték az aranyat. Édesapám nem mutatta meg, hol ásta el a karikagyűrűt meg a nyakláncot, sem azt, hová dugta el még a nyilasok előtt a pénztári készletet. Amikor a nyilasok arra utasították, hogy nyugatra távozzon, ő maradt és megőrizte a pénzt. A ké-

ső tavasszal beindult postának adta át a 170.000 pengőt, ebből tudták kifizetni a Balaton északi partján lévő posták dolgozóit.

Saját kezűleg állították helyre a posta tetejét ért aknataálat okozta sérüléseket. Az oroszok szerszámostól elvitték a lovakat, így a postai szolgálat ellátására fogatost kellett bérelni – ha jól emlékszem: Halek bácsit.

1946-47-ben megcsillant a demokrácia lehetősége. A valóságban nem ez történt: édesanyámat 1946-ban B-listázták. Simon Károly még reménykedett abban, hogy a rendezett polgári élet megindul az országban. 1948-ban bált, azaz polgári társasvacsorát rendezett a postás szakszervezet égisze alatt, amelynek területi elnöke volt.

A lavina azonban elindult: 1948. július 11-én a Magyar Dolgozók Pártja helyi szervezete pontos kimutatót kért a posta dolgozóiról, azok pártállásáról. Természetesen nem kaptak választ, és a soproni igazgatóság sem adta ki az adatokat. Édesapámat 1948. november 17-én minden előzetes vizsgálat nélkül kitétek a munkahelyéről. Utánajárásának eredményeként ugyan visszavették egy rövid időre, de 1949 januárjában végleg elmozdították postamesteri állásából.

Édesapám élt-halt a postáért, neve összefonódott a községi posta történetével.

Szerkesztői megjegyzés: A szerző a cikk megírásához felhasznált több mint három tucat eredeti dokumentumát – nemes nagylelkűséggel – felajánlotta a Városi Helytörténeti Gyűjteménynek. Terjedelmi okokból ezeknek csak egy kis töredékét tudtuk itt bemutatni, ezért az átadott igen értékes anyagból kamarakiállítást rendezünk április végén.

Az új posta belső tere